

Isprave Velikog suda^{*}

I

VELIKI SUD NAREĐUJE KAPETANU GRAHOVSKOM DA IZMIRI SUDSKE TROŠKOVE OKO SUĐENJA I IZVRŠENJA KAZNI NAD SAVOM VUJAČIĆEM I DA IZVRŠI PRESUDE

G. Kap. Akimu Dakoviću

U Grahovo

Neobični zločinac Sava Jovanov Vujačić iz Grahova koji je izvršio ubistva nad sedmoro čeljadi muških i ženskih, za koje je nad njim izvršena smrtna kazna. Pri ispitima Sava je kaza:

1. Kad je ubio pok. Steva Andrina iz Cuca i da je našao na njemu tal. 59 koje u zlato koje u cvancike, jedan nož i jednu struku.
2. Kad je ubio Ubljanina da je našao na njemu cv. 26, 1 kapu i džamadan.
3. Kad je ubio pok. Stevana Bulaića bila je na njemu jedna kubura i jedna struka.
4. Kad je ubio ženu pok. Stevana na njoj je naša a. v. f. 32.
5. Kad je ubio pok. Milutina Ercegovca našao je na njemu groša 3, a na ostale koje je ubio nije naša ništa. Sava je kaza da je dužan:
 1. Đuru Morinjaninu t. 70. 2. Radu Jovanovu Cuci t. 9. 3. Petru Zejanovu 2 f. 4. Tripu Bjelopoljcu 4 f. 5. Božu Bogdanovu Ledeničinu f. 3. 6. Špiru Vidoviću u Risan t. 28. 7. Raju Nikovu Ubljaninu t. 6. 8. Šćepanu Stanišinu Cuci cv. 4.

Okolo izvršenja kazne nad Savom Jovanovijem bilo je troškova. Oficer i barjaktar sa 4 vojnika potrošili f. 15 i 77. Komandir Nikola f. 2. Savu Bjelošu i Joku Lukinu koji su povelu Savu do na Grahovo za putninu obojici t. 12. koje kad nakudžate od imanja Savina da iste pošljete u ovi Sud, a ostale predajte kome je što navedeno. Familiji ovog zločinca ne ostavlja se ništa t. j. ni kuća ni ralo zemlje. Najpriđe treba izmirit sa imanja sve ravno do kuće i rala zemlje, a s kućom

^{*} Sljedeće isprave nalaze se u Arhivu Velikog suda, a navedene su prema: Nikola P. Rajković, *Isprave crnogorskih sudova (1879–1899)*, CID, Podgorica, 1998, str. 305–306 (I), 313–314 (II), 346 (III), 381–382 (IV).

i ralom zemlje da se domiri ono što je Sava ponio sa ubivenih. Za omir troškova pada na imanje sledećih krivaca da potpune. Glavari Grahovski isključeni su od naknade svija troškova uzrokom slabe marljivosti o pogibijama. Milutin Jovanov koji je znava da je Sava ubio Stevana Cucu on je zatajio njegov zločin i nije kaza Sudu, zato je presuđen na 5 godina robije o svom trošku na Grmožur koji iznosi a. v. 456, 75. Miloš Vujačić stric Savin koji je znava da je Sava ubio pok. Iliju Malteza pa ga zataja da ne kaže Sudu njegov zločin zato je presuđen na 4 godine robije o svom trošku na Grmožur koji iznosi a. v. f. 305 i 25. Đurđe Spasojev Vujačić koji je znava za ubistvo pok. Ilije Malteza kao i Miloš. No pošto je bio nepunoljetan presuđen je na dvije godine u zatvor na Grmožur o svom trošku koji iznosi a. v. 374. Borika Spasojeva majka Đurđina koja je znala sa kćerkom za ubistvo pok. Ilije Malteza pa nije kazala zločin Sudu presuđena je da ostoji 6 mjeseci u zatvor na Grahovo. Golub Jovanov Vujačić koji je bio očevidac kad je Sava ubio pok. Stevana Bulaića u njegovoj kući pa zatajio da ne kaže Sudu presuđen je kad ozdravi na 5 godina robije na Grmožur.

Navedeni krivci pošto se izmire dosuđene putnine i troškovi a tako i dugovi od zajednice njihovih kuća pa onda od osobitih njihovih delova da se izmire njihovi troškovi koji su im dosuđeni sa robijom. I to ako njihove familije nebi pristale da iz zajednice izmire dosuđene im troškove.

Cetinje 13. nov. 1887.

/Fasc. 78 br. 3051/

V. Sud.

Vojnici koji su po naredbi Suda šiljati na Cetinje, držali duge straže takvi imaju pravo na zakonite putnine.

II

GODIŠNJI PREGLED I IZVJEŠTAJ O RADU VELIKOG SUDA CRNE GORE ZA 1887 GODINU PRIKAZAN U BROJKAMA

Knjaž. C. Veliki sud
Broj 3424
Cetinje 29/12. 1887.

Raporat rada Velikog suda za 1887.

1. Prinjenih pisama, davija i pitanja bilo je svega 3542 više no lani 496 od kojih zavedeno u glavni registar 2623, a ostatak od 919 molbe su i pitanja.
2. Izdatih pisama i presuda u Državu 3427 više nego lani 367/
3. Bračni davija 58 manje nego lani 4/

4. Nezakonite dece 46 / manje nego lani 15/
5. Ubistva 16 / više nego lani 1/
6. Samoubistava 6 / više no lani 2/
7. Nehotični ubistava 5 / manje nego lani 3/
8. Pokušaja ubistava 1 / manje nego lani 1/.
9. Udaljenje vanbračne dece 4.
10. 7 ubistava koje je izvršio u predprošle godine Sava Jovanov.
11. Svađa, pokrađa i niže kriminalne parnice 18.
12. Primjeno pisama iz stranih Država 343 / više no lani 68/
13. Izdato pisama za strane Države 293 / manje nego lani 14/
14. Tamničara prošlo je u tamnicu 372 / više nego lani 68/ od kojih se nalazi danas u tamnicu 69, a od preprošlih godina 50, u sve 119/ više nego lani 36/ od kojih su na trošak Države 115, a o svom trošku 4. Razumije se traži se i tražiće se naplata za njihov trošak od njihova imaća.
15. Po protokolima kapetanskim koji su do danas pregledati t. j. 59 protokola uzeto je globe f. 4441.20. po istem izdato za putnine f. 3847 i 92 n.

Ostaje za kasu f. 593 i 28 n.

Veliki Sud

/Fasc. 78 br. 3424/

III

ODLOMAK BRZOJAVA KAPETANA IZ CRMNICE UPUĆENOG VELIKOM SUDU O BJEGSTVU ZATVORENIKA IZ ZATVORA GRMOŽURA SA ŠKADARSKOG JEZERA

...nalazilo oduzeli su mi sve oružje, novce protokole i t. d. Ovo je sve rađeno od 5 i po do 1 ure posle ponoći. Od društva te je bilo oružje Petrovo pri ovijema. Isti čas čim se lađa odmakla od Grmožura put pristana Selačkog ovi tri tada postanu slobodni popnu se uza zid i poviču Petro jesi li živ. Na prvo pitanje Petro im se nije odazvao, a drugom kad poviču odazvaše se i reče živ sam ništa ljudi a što mi je jer da ste ljudi biste me ubili. Oni na to odgovore oni koji su to radili utekli su nego izlazi. Ja izist ne mogu što nećete vrata lomiti. Oni otvore vrata i razvežu me. Ja pošto me odvezaše ruke pođoh slomih katanac od tavnice i puštih tavnica koji su bili zatvoreni kad i ja. I posle su vikali ali badava. U toliko Puniša Bjelopavlič sveže dvije grede i na njima se preveze u Godilje i dadne glas, to je bilo još 1 ura do svanuća.

Imena sledeća koji su pobjegli:

1. Risto Žikić 2. Milivoje Lazarević 3. Spasoje Lazarević 4. Ilija Škuletin Pješivac 5. Filip Nikolin Građanin 6. Vuko Pijov iz Nikšića 7. Stevan Đukić Vasojević 8. Muharem Kofrc! 9. Luka Jokov Drob-njak 10. Tomo Savov Bratonožić 11. Rade Savov Kuč 12. Vukosav

Vuković 13. Tomo Tomov /! / 14. Mališa Rašov 15. Gavrile Pekov Markovljanin 16. Tripko Nedić iz Pive 17. Bogdan Marašev Moračanin 18. Čepan Aleksić Banjanin 19. Čubro Lakov Kuč 20. Miko-nja Božov Bjelopavlić 21. Tripko Lazović Drobnjak.

/bez datuma/

/Fasc. 96 br. 694 iz 1888. g./

Pokorni Kap. G. Đonović

IV

VELIKI SUD DOSTAVLJA RASPIS KAPETANIMA DA SE PRIDRŽAVAJU NAREDBE O IZVRŠENJU TJELESNE KAZNE NAD KRADLJIVCIMA I DA IM SE NE DOZVOLI PRAVO ŽALBE

G. Kapetane.

Kao što Vam je poznato Vrhovni Sud davno je ustanovio da se svaki koi bi se u lupeštinu uhvatio podvrgne tjelesnoj kazni. Iza toga ne samo da je Vrhovni Sud potvrdio gornju odredbu nego i još dodao da svaki vojnik koji bi se usudio da iz potaje udari drugoga podvrgne šibikanju sprovodom između četnog fronta.

Cijelj koja se ovim odredbama ima postići od velikog je stvarnog i moralnog značaja jer ona ne samo što želi da se u ličnoj slobodi i svakoj sopstvenosti osigura potpuna bezbjednost, nego još teži da se čast vojnička drži na onoj visini na kojoj je vazda u našoj zemlji stajala.

Iz primjera koji su Vel. Sudu poznati primjetilo se, da nekoji kapetani ne izvršavaju ponekad na prestupnicima prepisatu kaznu nego ih sprovode na apelaciju Velikom Sudu, te im na takvi način idu na ruku da mogu dobit pomilovanje. Ovako postupanje ili pravilnije reći popuštanje kapetana prouzrokovalo je da se označeni prestupi sve više i više u našoj zemlji potvoravaju.

Želeći da se ovom stane na put što prije, Veliki Sud našao je za nužno da Vam g. Kapetane naredi sledeće:

1. Pošto se jednom uvjerite i pošto Vam se potpuno dokaže da je jedno lice doista uhvaćeno u lupeštini to u određenim zato varošima izvršite odmah nad njim tjelesnu kaznu od 25 udaraca. Za svako neizvršavanje ove tačke Vi ćete g. Kapetane platiti po 25 tal. globe. Iz ovoga pravila izuzimaju se lica maloljetna, pre-stara i suludna.
2. Da svakog vojnika za kojeg se jasno i tačno dokaže da je iz potaje udario drugoga predate nadležnoj vojničkoj vlasti da nad njim izvrši tjelesnu kaznu. Razumije se vaša odgovornost prestaje od onog časa kad prestupnike uredno predate vojnim vlastima.

U slučaju ako ovu tačku ne budete vazda tačno izvršavali određeno je da svaki put za neizvršenje platite onoliko talijera koliko je prepisato da se prestupniku udari šibljika.

Pri suđenju za ovakve prestupe preporučuje Vam se da budete vrlo oprezni, da nebi pravi postradao, jer inače Vi bi se podvrgli strogoj kazni. Zato u svakom slučaju kad se nebi moglo tačno i potpuno dokazati da je okrivljeni izvršio jedan ili drugi od dva prestupa, nego bi stvar njegova bila pod najmanjom sumnjom te bi trebalo dalje istrage to samo u takvim prilikama okrivljenoga sprovedite dotičnoj višoj vlasti.

Cetinje 15. dec. 1889.

/Fasc. 108 br. 3714/

Veliki Sud

